

POLITIHØGSKOLEN

JUSTISDEPARTEMENTET	
08 SEPT 2008	
SAKS NR:	200803489
AVD/KONT/BEH:	LDN/ES/KES
ØK. NR:	48
ARKIVKODE:	

Justisdepartementet
Postbok 8005 Dep
003o Oslo

▼ Vår dato
18.8.2008
▼ Vår referanse
2008/00205
▼ Saksbehandler
TGM
▼ Deres referanse
200803489 ES/KES/mk

Høring: Bestemmelser om ærekrenkelser i straffeloven 2005

Det vises til høringsbrev 30. mai d.å. medfølgende utredning med forslag til bestemmelser om ærekrenkelser i straffeloven 20.5.2005 nr. 28.

1. Politihøgskolen (PHS) gir sin tilslutning til at det skjer en delvis avkriminalisering av ærekrenkelser slik at bare grove krenkelser blir straffbare. Etter PHS sin oppfatning er dette godt i samsvar med de kriminaliseringsprinsipper som ble lagt til grunn i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) og som fikk Stortingets tilslutning. Gjennom de sivile reaksjonene erstatning, oppreisning og mortifikasjon må en legge til grunn den nødvendige prevensjon (og reparasjon) kan oppnås i forhold til ordinære (simple) ærekrenkelser.
2. PHS har vært noe tvil om det er grunn til å opprettholde egen straffebestemmelse for krenkelse av æresfølelsen. Dette har til en viss grad sammenheng med at det er uklart hvordan den foreslåtte bestemmelse skal forstås. I tillegg til at krenkelse av æresfølelsen skal være grov, stilles det også opp et krav at krenkelsen må være oppfattet av tredjemann. Det fremgår ikke klart av utredningen om dette er ment å være et objektivt straffbarhetsvilkår, eller om spredningen til tredjemann skal være omfattet av gjerningspersonens forsett. Hvis det er slik at gjerningspersonen må ha utvist forsett vedrørende den omstendighet at ærekrenkelsen direkte overfor den fornærmede også må ha blitt oppfattet av andre, kan det med hevdes at grensedragningen mellom krenkelsen av æresfølelsen og krenkelsen av omdømmet vil bli ganske hårfin. Når en likevel går inn for at ny straffelov også bør inneholde en selvstendig straffetrussel for krenkelse av æresfølelsen, er årsaken at dette kan være et nyttig supplement til bestemmelsen i strl. 2005 § 185 om hatefulle ytringer. I private sammenhenger eller i det halvoffentlige rom (tappoppgangen m.v.) faller det ofte bemerkninger overfor ulike minoriteter som oppleves som krenkende og nedverdiggende uten at de fanges opp av bestemmelsen om hatefulle ytringer, og hvor det heller ikke er naturlig å si at den krenkedes omdømme påvirkes

negativt. Dette kan være uttrykk som "jævla sotrør", "forbanne pakkis", "monkeyboy" m.v. som alle er hentet fra forhold som tidligere er blitt anmeldt. I disse tilfeller er det nettopp selvfølelsen og æresfølelsen til den som rammes som krenkes, og grove krenkelser av denne art som blir overhørt eller på annen blir kjent for tredjemann bør også være straffbare. Ytringer av denne art kan bidra til en slik forringing ulike minoriteters livskvalitet og en slik forsimpeling av omgangsformene, at det i de grove tilfeller må være i samsvar med kriminaliseringsprinsippene å bruke samfunnets sterkeste middel mot denne uønskede atferd.

3. Departementet har særskilt bedt om synspunkter på om aktsomhet med hensyn til sannheten bør skilles ut fra rettsstridsvurderingen. Hvis bestemmelsene utformes slik som foreslått, nemlig at bevis for sannhet ikke i seg selv utelukker straff, har en fra PHS sin side vanskelig for å be hovet for å skille skapere mellom aktsomhetskravet for sannheten og rettsstridsvurderingen. En sak om ærekrenkelser vil i flertallet av tilfellene dreie seg om to hovedspørsmål: Hvor viktig var det av hensyn til de verdier som bærer ytringsfriheten at den krenkende ytring ble fremsatt, og hvilke forestillinger hadde ytreren av om det som ble sagt var sant evt. dekkende basert på det faktiske grunnlag. Det vil dessuten nesten alltid være en gjensidig avhengighet mellom disse to temaer; sannhetsvurderingen og rettsstridsvurderingen. Er ytringen sann eller ytreren har all grunn til å tro at den er sann, trekker det sterkt i retning av at den heller ikke er rettsstridig, selv om ytringen ikke nødvendigvis ligger i absolutte kjerneområdet for ytringsfriheten. Hvis ytringen på den annen side ligger i dette kjerneområdet, vil dette være egnet til å påvirke de krav som til beviset for sannhet. Så lenge bevis for sannhet eller aktsom god tro for sannhet ikke skal utelukke straff, har en med bakgrunn i foranstående vanskelig for å se behovet for, og verdien av å skille klarere mellom rettsstridsvurderingen og aktsomheten knyttet til om ytringens innhold var riktig og dekkende.
4. Det er også bedt om synspunkter på om ærekrenkelsesbestemmelsene bør anvendes hvis det vesentlige av beskyldningen er bevist. Det er noe uklart hva departementet her har i tankene. Problemstillingen kan dels oppfattes som et forslag om at bevis for beskyldningens hovedinnhold fritar for straff for ærekrenkelser. Med andre ord om sannhetsbevis alltid skal frita for straff. En legger til grunn at det ville ha blitt omtalt i større bredde om det var et slikt avvik fra utredningen som var tilsiktet. En velger derfor å forstå problemstillingen slik: Bevis for sannhet leder i det konkrete tilfellet til at straff ikke kan anvendes så langt sannhetsbevistes rekke. Hvordan skal en da bedømmes når det gjenstår en mindre del av beskyldningen som det ikke er ført sannhetsbevis for, men som både i omfang og betydning er forholdsvis liten. I slike tilfeller er PHS enig i at det mest naturlige er å la en slik rest bli straffet etter andre bestemmelser som for eksempel beskyttelse av privatlivets fred eller hensynsløs og plagsom atferd. Det sentrale i et slikt tilfelle er ikke ærekrenkelsen, men at gjerningspersonen for eksempel har "benyttet" en rettmessig ytringssituasjon til å avsløre private forhold eller komme med karakteristikker som er unødvendig for budskapet. Slike forhold bør bedømmes på samme måte som om de ikke var pakket inn i en rettmessig ærekrenkende ytring.

En vil for øvrig tro at i langt de fleste tilfeller vil lovvalgsspørsmålet løse seg selv. Der hvor ytreren tror at den beskyldning som fremsettes er sann og han eller hun i det alt vesentlige greier å føre bevis for at dette, vil man i mange tilfeller konkludere med at det ikke foreligger en grov krenking av noens omdømme, jf. utkastet § 3, jf. § 2. I så fall vil det gi seg selv den ubeviste rest ikke kan straffes som ærekrenkelse.

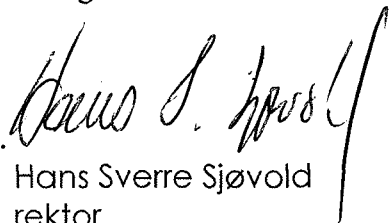
5. PHS går med styrke inn for at straffen for krenkelse av omdømme begrenses til fengsel i ett år. Utredningen gjør selv rede for domstolspraksis på dette punkt. Man må over et halvt århundre tilbake for å finne et tilfelle hvor ubetinget fengsel ble benyttet, og selv bruk av betinget fengsel hører i det vesentlige rettshistorien til. Det er heller ingen prosessulle forhold som påvirkes av om rammen er ett eller to år. Også ved to år vil påtalen være avhengig av at påtalemyndigheten finner at allmenne hensyn foreligger, jf. ny strpl. § 62a. En ramme på to år vil derfor bare ha symbolverdi, et prispipp for utforming av strafferammer som en ved ny straffelov søker å komme vekk fra, mens derimot hensynet til at strafferammene skal være realistiske tillegges stor vekt, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) kap. 11. Det er det i lys av praksis vanskelig å tenke seg at det vil bli utmålt en straff som overstiger ett års fengsel selv for den mest infame og ødeleggende ærekrenkelse. I denne sammenheng er det grunn til å minne om at også de sivile reaksjonene mortifikasjon og oppreisning både ha vil ha en viss allmennpreventiv effekt og positiv mentalhygienisk virkning på fornærmede.
6. Når ærekrenkelsene blir gjenstand for en delvis avkriminalisering slike at bare grove krenkelser blir straffbar, bør dette etter PHS sin oppfatning innbære at den strafferettslige forfølgning at slike krenkelser på ordinær måte skal skje av politi og påtalemyndighet. Overtredelse av ærekrenkelsesbestemmelsene vil etter den nye straffelov alltid bli gjenstand for en vurdering av om allmenne hensyn tilsier påtale, jf. strpl. ny § 62a. I denne vurderingen skal det legges vekt på grovheten, fornærmedes ønske og hensynet til den alminnelige lovlydighet. Kommer påtalemyndigheten til at slik allmenne hensyn ikke foreligger, bør fornærmede være henvist til å forfølge krenkelsen med sivile krav etter tvistelovens regler. Når påtalemyndigheten forfølger saken må selvsagt de sivile kravene som mortifikasjon, erstatning og oppreisning kunne tas med i staffesaken i samsvar med strpl. § 3.

Ærekrenkelsessakene er i dag den største (og langt på vei eneste) gruppe av private straffesaker. Årsaken til dette er trolig todelt: Mortifikasjon skal forfølges i det straffeprosessuelle system, og ønskes denne reaksjonen må privat straffesak reises hvis påtalemyndigheten ikke vil forfølge krenkelsen. Det spiller trolig også en rolle at den straffeprosessuelle vei har blitt opplevd som enklere og raskere. Ønsket om at den som har fremsatt det krenkende utsagn skal straffes, er neppe den sterkest drivkraft. Den nye tvistelov legger opp til en enklere og raskere behandling, og når mortifikasjon nå dessuten blir et sivil krav, er det etter PHS sin oppfatning ikke lenger noe stort behov for adgang med subsidiær privat straffesak. PHS ber derfor departementet vurdere om

POLITIHØGSKOLEN

det ikke parallelt med endringen av de strafferettslige regler for ærekrenkelser også bør fortas prosessuelle endringer som fjerne muligheten for subsidiær straffesak, slik det også i sin tid ble foreslått av Straffelovrådet, jf. NOU 1995:10 s. 58-59.

Hans Sverre Sjøvold
rektor

Tor-Geir Myhrer
forskningssjef/professor